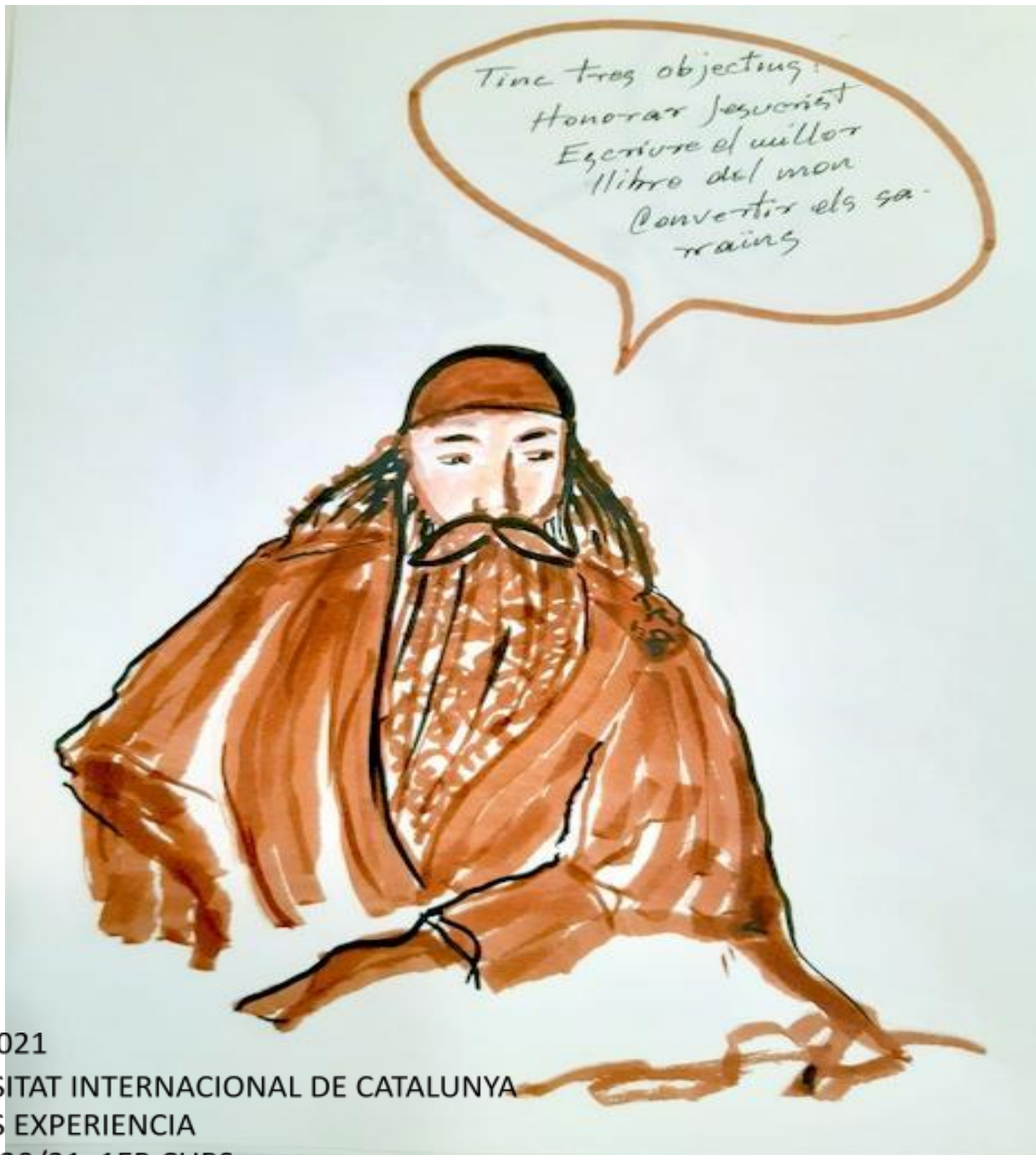

RAMON LLULL

Aspectes de vida i obra

MAIG, 2021

UNIVERSITAT INTERNACIONAL DE CATALUNYA

CAMPUS EXPERIENCIA

CURS 2020/21. 1ER CURS

JOSEFA FERNANDEZ, ANGELA UBASART, XAVIER COMPANYS, JORDI DE MAS,

JORDI GIBERT

IL·LUSTRACIONS ORIGINALS D' ÀNGELA UBASART

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

INDICE

<u>1. PROPÒSIT DEL TREBALL</u>	1
<u>2. RESSENYA BIOGRÀFICA DE RAMON LLULL. Ramon Llull viatger</u>	2
<u>3. VISIO GENERAL DE L'OBRA LITERARIA</u>	11
<u>4. L' ARS MAGNA. Un mecanisme per resoldre totes les qüestions plantejables</u>	15
<u>5. EL LLULL MÍSTIC: el llibre d'amic e amat</u>	25
<u>6. CONCLUSIONS</u>	30
<u>7. BIBLIOGRAFIA I FONTS</u>	31

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

1. PROPÒSIT DEL TREBALL

Quan vàrem proposar fer un treball sobre Ramón Llull, sabíem molt poc d'ell. Teníem unes poques nocions de la seva vida i de la seva influència en el món polític, religiós, filosòfic i cultural de l'Europa del segle XIII. Sabíem que és un referent primigeni de la cultura catalana. Per tot això ens va semblar un tema suggestiu.

En començar la recerca de seguida vàrem veure que les dimensions i facetes de la vida i obra de Llull ens superaven. Ramon Llull fou un personatge polifacètic que avui es encara objecte d'estudi per a filòsofs, matemàtics i lingüistes. Ho demostra la quantitat de publicacions sobre el personatge i les seves obres. Estem davant un místic amb una vessant de recolliment i interior i alhora enormement prolífic amb propòsit missioner.

Les primeres cerques de bibliografia i per Internet, i les opinions de persones amb coneixements humanístics ens varen confirmar que les moltes facetes del personatge obligaven a enfocar alguns aspectes concrets si no volíem perdre'ns entre tots els rius de tinta que s'han arribat a escriure sobre ell. D'ací el títol generalista del treball: *Ramon Llull. Aspectes de vida i obra*.

Seguint doncs les indicacions de tutor del treball, el professor Eloi Creus, vàrem deixar l'enfocament generalista, vam reduir l'espai dedicat a aspectes biogràfics del personatge i ens vam centrar en dues obres literàries d'estils contraposats: el conjunt de llibres de l'Art Lul·lià, on es centra la seva filosofia, i analitzar els aforismes del llibre d'*Amic e Amat* on apareix el Llull místic i il·luminat.

Volíem intentar conèixer així el nucli dur de la seva filosofia que fou el suport de la seva activitat missionera i també apropar-nos al Llull místic i contemplatiu enamorat de la creació divina.

Els punts 2 (biografia, viatges) i 3 (visió general de l'obra literària de Llull volen situar al lector en el tipus de personatge: immensa producció redactada en les més diverses circumstàncies; viatges constants tant el nord d'Àfrica per dialogar amb els savis del Islam, a Roma, per obtenir permís del Papa, com als llocs on estava la crema de la intel·lectualitat (Montpeller, i Gènova, Pisa, i sobretot la Sorbona de Paris).

El punt 4 , L'Ars magna, suposa tot un atreviment per part nostre atesa la nostra manca de base filosòfica clàssica i medieval, de familiaritat amb conceptes propis de Llull (els correlatius, les definicions), de la lògica i de la combinatòria. Ens agradaria haver sabut donar una pinzellada del *Ars brevis* (que ell va escriure per introduir en l'Art als seus

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

deixebles), que permeti als lector del nostre treball intuir la profunditat de Llull. Per això, hem intentat fer una mena de guió del *Ars Brevis*, i de no incloure res que resultés incompreensible per nosaltres. Necessàriament, hem simplificat molt, tasca que es ben difícil.

En el punt 5, el llibre *d'Amic e Amat*, que fou inclòs posteriorment en el llibre cinquè del Blanquerna, novel·la amb rerefons doctrinal i l'obra de Llull més coneguda de Ramón Llull, ens endinsem en el Llull místic, a l'hora e inseparablement filòsof.

Ens queda un interrogant, del que no tenim resposta: Com podia, ja arribada la trentena compaginar el cultiu de la interioritat (vida del esperit) —fins arribar a anomenar-se foll— i a l'hora no parar d'escriure o dictar (fins a tres-centes obres).

La figura de Llull, avui, set cents anys després de la seva mort, es encara objecte d'estudi i interès per a filòsofs, matemàtics i lingüistes.

Esperem que el que hem fet serveixi als qui ho llegeixin, com ens ha servit a nosaltres, per apropar-nos a aquest geni superdotat de la nostra cultura.

2. RESSENYA BIOGRÀFICA DE RAMON LLULL. Ramon Llull viatger

Llull fou un comerciant, escriptor, teòleg, científic, filòsof, místic, missioner, poliglota, viatger i força coses més. Aquest cúmul d'aptituds, coneixements i virtuts va confluïr en un personatge immens, gaire bé èpic, dit RAMON LLULL, que va viure a cavall dels segles XIII i XIV en un entorn polític i geogràfic determinat pel llegat de l'emperador Carlemany, pare de l'Europa medieval, i per la conquesta de l'illa de Mallorca pel rei Jaume I. Tot plegat, en un escenari que va comportar la recuperació de les activitats comercials i de les rutes de navegació a tota la mar Mediterrània. Tot això va permetre acabar amb un món confús que va permetre concretar per una població de sentiment cristià carolingi i normes bàsiques judeocristianes el benestar necessaris per la gent.

De la seva vida ens en dona coneixement ell mateix mitjançant la seva autobiografia, dictada el 1311, prop dels seus 80 anys, a un monjo cartoixà parisenc que li va donar forma escrita en llatí, en un llibre titulat *La vida de Mestre Ramon o Vida coetània*.

Llull neix a Mallorca, en una data inexacta entre finals del 1232 i inicis del 1233. Era fill de Ramon Amat Llull i Isabel D' Eril, una família benestant procedent de Barcelona que formava part d'una aristocràcia incipient que va acompanyar Jaume I en la conquesta de l'illa.

Gràcies a això la família va obtenir terres i favors que li van permetre relacionar-se amb les Corts Reials de Jaume I i del futur rei Jaume II de Mallorca. Néixer a Mallorca va ésser determinant per al Mestre, ja que l'illa era el punt de trobada de les tres cultures monoteistes,

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

la cristiana, la islàmica i la jueva i la seva preclara intel·ligència va fer que el rei l' anomenés preceptor de l' infant Jaume i més tard senescal i majordom reial.

Durant aquests anys a la Cort va portar una vida mundana: era l'època dels trobadors i joglars i l' obra primerenca de Ramon Llull es devia reduir a fer cançons d' amor i divertides. Es casà amb Blanca Picany el 1257 i tingué dos fills Magdalena i Domènech. El matrimoni va ostentar un patrimoni considerable del qual, més tard, el Mestre va deixar l'administració a càrrec la seva dona.

D'aquests primers trenta anys en parla molt poc en el seu llibre. És una etapa de la seva vida que ell mateix resumeix dient «he estat un home casat, he tingut fills, era força ric, lasciu i mundà ». ²

Cal fer notar que la posició geogràfica de l'illa era excel·lent per a tota activitat comercial i intercanvi cultural per tot el Mediterrani, fet que varen aprofitar els comerciants occitans, genovesos, marsellesos i els propis illencs, de manera que varen poder assolir un nivell de vida envejable. A més Mallorca va ésser un lloc de confluència d'importants moviments socials, religiosos i ideològics.

En aquest món ell portava una vida dissipada que va acabar quan una nit tingué una visió de Jesucrist crucificat i es va atemorir. La visió es va repetir en setmanes successives quatre vegades més, cosa que va provocar-li una profunda reflexió sobre què volia Déu del mestre Ramon, i creà en ell una exigència tan forta que el van portar a creure tenir una manca d' actitud, aptituds, coneixements i experiència.

² Malauradament, la bibliografia utilitzada ja està tornada a la biblioteca.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Font: Il·lustració original d'Àngela Usabart.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Fruit de les seves reflexions, en va extreure tres propòsits:

- Dedicar la seva vida a honorar Jesucrist convertint els infidels.
- Escriure el millor llibre del món per ensenyar i demostrar de manera irrefutable els dogmes de la fe cristiana.
- Creació de monestirs com a centres d'aprenentatge de llengües, mitjançant el patrocini dels papes, reis i prínceps cristians, així com la formació de missioners.

Mesos després de sentir un sermó dedicat a St. Francesc, prengué la determinació de vendre les seves propietats, qüestió que va evitar la seva dona nomenant un administrador.

Lluc es vestí pobrament amb un hàbit franciscà i es plantejà començar a formar-se per assolir els propòsits assenyalats. Es quedà a Mallorca per aprendre llatí i formar-se en el coneixement de la cultura i la llengua àrabs amb l'ajuda d'un esclau sarraí que va comprar amb aquest propòsit. Passats uns anys es va barallar amb l'esclau que va acabar a la presó on es va penjar.

Per tal d'expiar la seva vida pecaminosa, va peregrinar a Sta. Maria de Rocamador i va fer el Camí de St. Jaume per meditar sobre les seves tres missions. Tornà a Mallorca per a formar-se teològicament i filosòficament, al llarg de 9 anys, al monestir de Sta. Maria de la Real, aprenent coneixements i nocions de llatí que li van permetre conèixer l'anomenat "escolasticisme popular". En aquest període assoleix coneixements profunds de l'Alcorà i el Talmud i escriu el *Llibre de contemplació en Déu*, un llibre excepcional pels temes tractats, tots ells centrals del seu pensament amb demostracions segons "les raons necessàries", utilitzant les lletres, els arbres i els enginyers geomètrics amb l'ús de la "combinatòria" i les estructures arbòries.

En acabar aquesta formació pujà al Puig de Randa, a la vora de casa seva, on es dedicà a la vida contemplativa i on, passat uns dies, el Senyor "il·lustrà" la seva ment ensenyant-li la manera de fer el llibre per resoldre els errors dels infidels. Era la filosofia de l'Ars. En aquesta època va escriure nombrosos llibres i va tenir lloc el II Concili de Lió, presidit pel papa Gregori X, en què els temes principals de discussió varen ser el Cisma d'orient i occident, l'aprovació de les regles de dominics i franciscans, una aparent resolució del "Gran Cisma" i l'establiment d'un delme per les croades.

Quan el rei Jaume II, des de Montpeller es va assabentar dels bons llibres que feia el mestre Ramon el va cridar per fer-los examinar per un frare menor. El Mestre li va demanar que construís un monestir a Mallorca per ensenyar llengua morisca a fi de convertir els infidels. Aquest seria el Monestir de Miramar.

A partir d'aquest moment la seva vida va ser viatjar per Europa, el Mediterrani, el Nord d'Àfrica i el Pròxim Orient, sempre amb el mateix propòsit de convertir infidels i demanar l'ajut

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

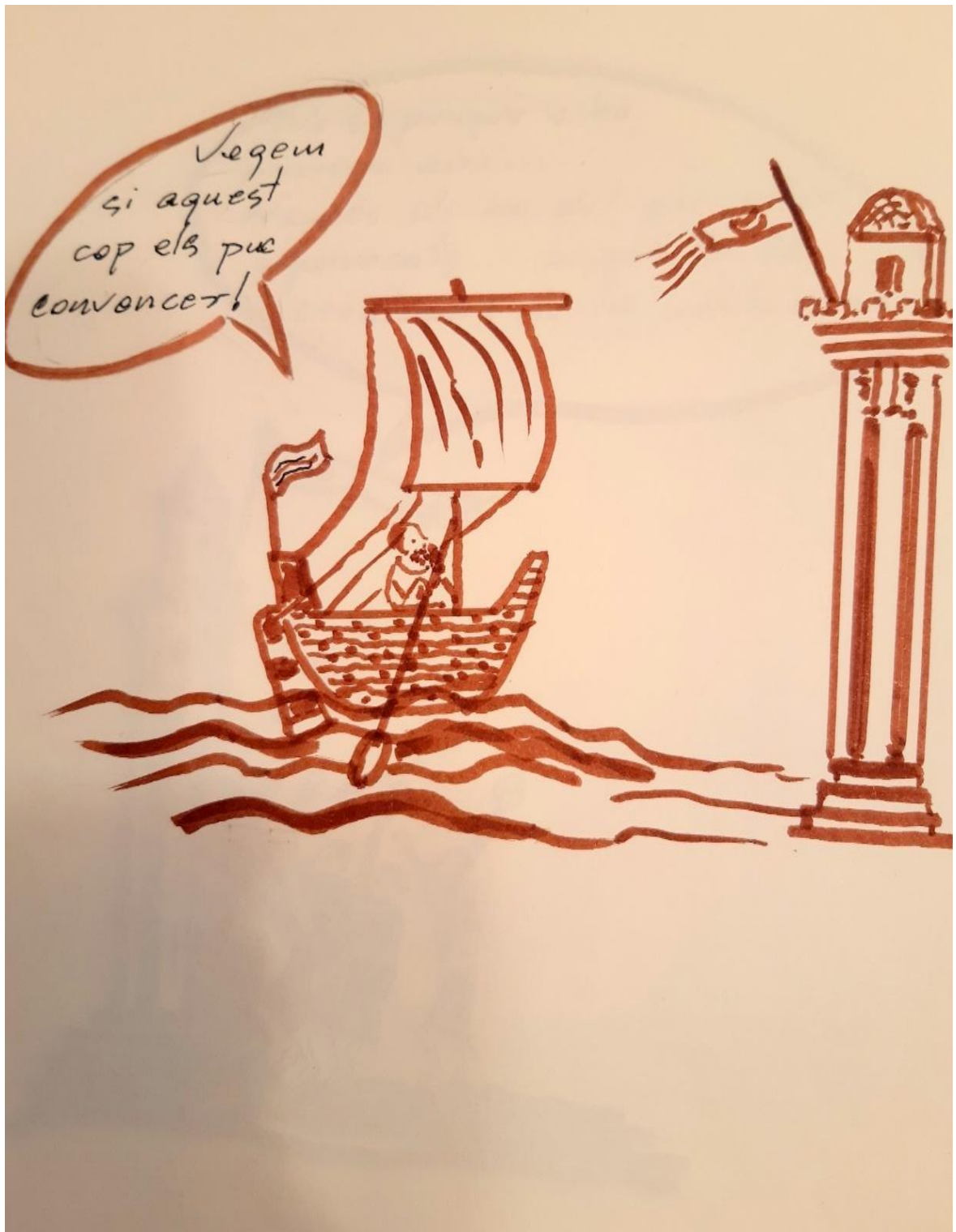
necessari per aconseguir-ho. Aquests viatges li van permetre conèixer papes, reis i prínceps, com, a tall de mostra, el rei Frederic II de Sicília, el duc de Venècia Enric II, l'emir de Tunísia, el rei de França Felip IV, els papes Nicolau IV, Celestí V, Climent V i Benet XI i personatges com St. Ramon de Penyafort, Arnau de Vilanova i Thomas e Myésier. Els nombrosos viatges li van comportar empresonaments, pedregades i lapidaments.

Fins que en el darrer viatge a Tunis, on havia anat a debatre amb els musulmans, en va sortir lapidat i, ferit, va tornar a Mallorca sense saber amb exactitud on va morir, si a Tunis o al vaixell, amb 84 anys, el 1316 després d'una vida molt llarga per l'època. Està enterrat a la basílica de San Francesc de Palma de Mallorca.

Des de el segle XVI a Mallorca i Catalunya va ésser venerat com a Sant i el 1858, el Papa Pius IX, confirmà la beatificació, però fins ara mai ha estat canonitzat, tanmateix el procés de santificació s'ha reactivat recentment.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

RAMON LLULL VIATGER

Font: Il·lustració original d'Àngela Usabart

Viatjar en aquella època, segles XIII i XIV, era molt dur, sobretot, perquè per terra se seguien les vies romanes que estaven molt deteriorades. Aquests trasllats es feien bé a peu o bé amb tartana. Eren millors els viatges pels rius navegables o bé els que es feien per les

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

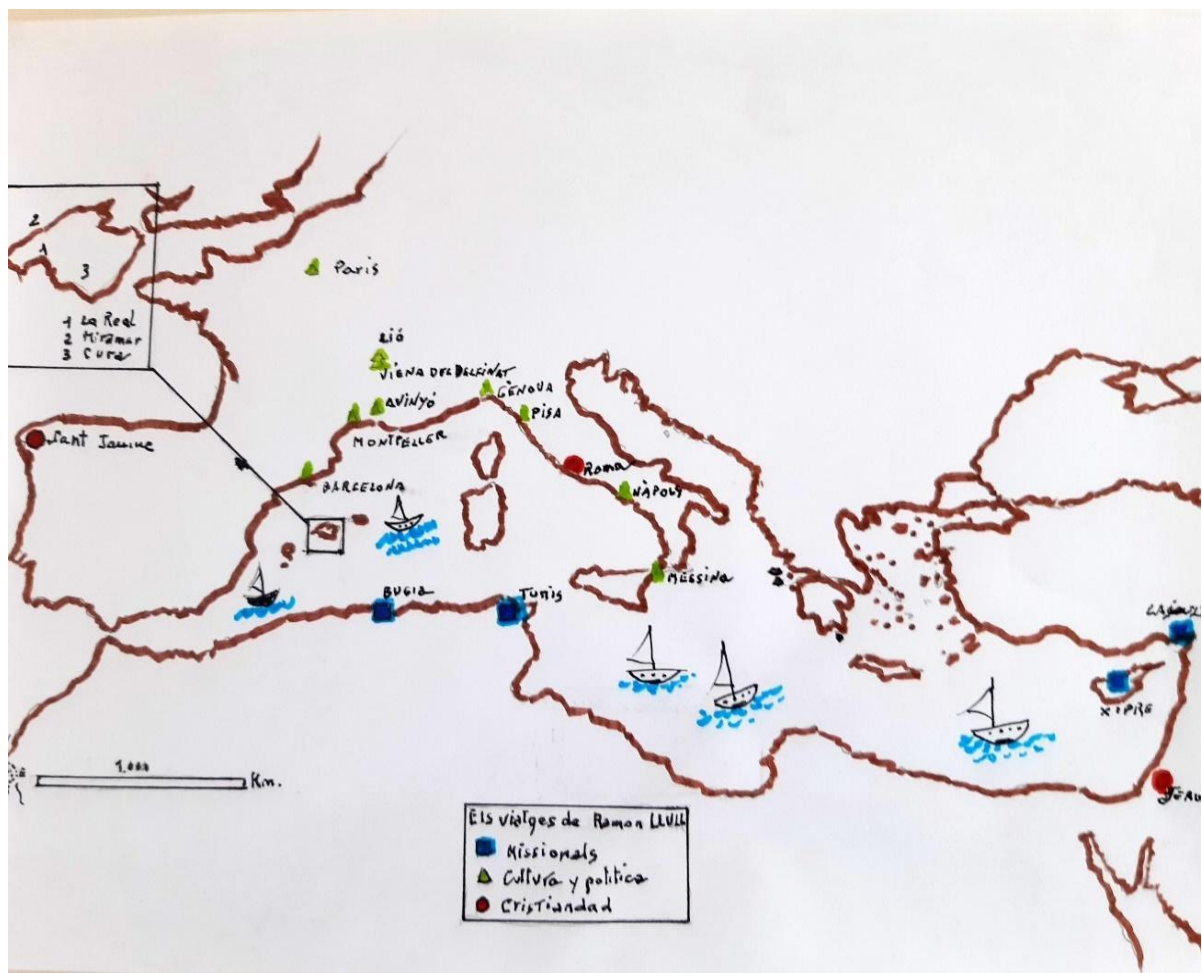
principals rutes marítimes pel Mediterrani; aquests viatges es feien sense perdre de vista la costa, la qual cosa, en cas de mal temps o de perill, permetia refugiar-se a cales i rades.

Malgrat totes les dificultats l'intercanvi de idees i mercaderies i, també, rebre alguna bastonada eren habituals.

Ramon Llull va ser un gran viatger, d'ençà la seva conversió als 30 anys, per tal de difondre el seu missatge; posar en marxa els seus projectes missionals i convèncer reis i papes per contrastar la validesa del seu mètode de raonament derivat de l'Ars.

Les característiques i propòsits dels seus viatges permeten fer-ne un resum amb 3 grans tipologies:

1. Pelegrinatges als llocs referents de la cristiandat.
2. Viatges per raons culturals i política.
3. Viatges missionals.

Font: Ja no està disponible.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Pelegrinatges

En aquest apartat hem de considerar els viatges a Sant Jaume de Galícia, Roma i a Terra Santa. El **Camí de Sant Jaume** va ser un viatge iniciàtic, i li va produir una exaltació de la fe cristiana, i alhora, una expiació de la vida mundana anterior a la seva conversió.

Després d'aquest viatge, s'aturà a Barcelona on el dominic català Ramon de Penyafort el va fer desdir de la idea d'anar a Paris. Seguí el viatge fins a Mallorca on s'hi quedà uns 10 anys per a fer retirs, estudiar i formar-se.

Roma

Ciutat de la Cort papal a la qual va anar en diverses ocasions, per tal de convèncer els papes de la bondat del seu projecte per a convertir infidels; fundar escoles missioneres i recuperar Terra Santa per a la cristiandat, propòsits tots ells fallits, en part, degut a la situació convulsa provocada per pontificats breus, conclaus llarguíssims sense Papa i la complicació derivada del trasllat de la Cort Papal a Avinyó.

Jerusalem i Terra Santa

L'obsessió per a recuperar Terra Santa per a la cristiandat, que per a ell, gaire bé era com una qüestió d'honor, i la incertesa de si va fer o no el viatge, cosa que no podem saber per manca d'informació.

Viatges de la cultura i de la política

Els viatges culturals estaven fonamentats per exposar i defensar el seu raonament basat en l'Ars i els seus propòsits, a més d'escriure les seves obres.

Els viatges polítics els feia per contactar amb les altes esferes eclesiàstiques i de les corts reials per buscar-ne el patrocini i el recolzament per als seus propòsits.

Segons la seva autobiografia *Vida coetània*, els llocs d'estada estan, tots ells, documentats i els podem concretar en una sèrie de ciutats.

Montpeller, ciutat que pertanyia al regne de Mallorca de la qual n'era la capital i residència del rei Jaume II i on es trobava la millor facultat de Medicina d'Europa.

París era el major centre cultural d'Europa i, per a Ramon Llull, era un lloc molt atractiu per a la seva formació i també per poder exposar les seves teories i, com a punt de partida per a contactar amb el rei Felip IV el Bell, com a monarca més influent del seu temps. Aquí hi va escriure el *Llibre de les meravelles* i va dictar la seva autobiografia *Vida coetània* entre molts d'altres.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Gènova, que era al bell mig del camí que anava de Montpeller a Roma, era una de les ciutats més importants del Mediterrani, tant per ser el port dels vaixells que partien cap al Nord d'Àfrica i el Pròxim Orient, com per ser un centre comercial de primer ordre.

Avinyó va agafar una gran preponderància arran del trasllat de la Cort papal, pel Papa Climent V, i això obligà el Mestre a visitar-la sovint per a seguir insistint en la defensa dels seus propòsits i manera de raonar.

També va visitar **Vienne del Delfinat** amb motiu del XV Concili Ecumènic de l'Església, convocat, pel Papa Climent V, per a tractar la proclamació de la dissolució de l'Orde del Temple; de certes qüestions de fe, de la reconquesta de Terra Santa i de la lluita contra els errors d'Averroes.

A més de totes les ciutats esmentades, va estar a **Pisa**, a causa d'un naufragi, a **Lió**, **Nàpols** i **Messina** i on va seguint escrivint part de la seva obra.

Viatges missionals

Davant la manca de resposta per part de les autoritats eclesiàstiques i civils a les seves propostes, va decidir afrontar personalment, al 1293, amb més de seixanta anys, fer de missioner en terres d'infidels.

Va fer quatre viatges, tots ells documentats, tres al Nord d'Àfrica i un a l'illa de Xipre i l'Àsia Menor. El primer va ser arribar a **Tunis** on hi havia presència catalana i fins i tot un consolat, però, pel seu proselitisme catòlic, en va sortir molt mal parat.

La seva dèria de reconquerir Terra Santa per a la cristiandat el va portar a **Xipre** i a l'**Àsia Menor**, cap a l'any 1301; a l'illa d'origen grec continuà predicant però no pas amb massa èxit i alhora anava escrivint. De Xipre passà a Armènia i, en concret, a la ciutat portuària d'**Ajazzo**.

La proximitat d'aquestes terres a Terra Santa podria fer pensar que hi arribés però, de tot plegat, no se'n té cap certesa.

Al 1307 viatjà a **Bugia**, situada a la part nord-est d'Algèria, amb 75 anys. Aquí el Mestre fou objecte de linxament i empresonat durant més de mig any, fins que el rei de Bugia el va alliberar i expulsar del país.

Cap al final de la seva vida, amb més de 80 anys, va fer el que seria el seu darrer viatge tornant a **Tunis**, on va escriure les seves darreres obres conegudes i va seguir fent de missioner, la qual cosa va provocar que l'apedreguessin i en va sortir molt mal ferit, fet que va alimentar la llegenda del seu martiri. Sembla que, tot tornant cap a Mallorca, el Mestre

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

va morir, en una data no precisa, del any 1316, a l'edat de 84 anys.

Del contingut de la seva biografia, obra i viatges, se'n desprèn que era una persona extraordinària i excepcional. Totes les seves capacitats, aptituds, coneixements i experiències li van permetre tenir una visió global de l'univers, del món i de l'home.

3. VISIO GENERAL DE L'OBRA LITERÀRIA

L'obra literària de Ramón Lull és molt extensa. S'han comptabilitzat fins a 265 títols dels quals només se'n conserven 30 còdex originals. La seva producció fou escrita en català, en llatí i en àrab. Lull és considerat el creador del català literari ja que el seu afany divulgador el portà a escriure obres en llengua romànica quan fins llavors només es feien en llatí.

Com ens diu en la seva autobiografia *Vida coetània* (1311) un cop il·luminat per successives aparicions de Crist crucificat "*es proposà que en endavant escriuria llibres, uns bons i altres millors...contra els errors dels infidels*".³

També ens diu que "*aquestes, doncs, foren les tres coses que prengueren forma en el seu pensament, això és: dedicar la seva vida a honorar Jesucrist, escriure els llibres esmentats i fer construir i edificar diversos monestirs....on homes savis i literats estudiessin i aprenguessin la llengua aràbiga..*"⁴ per predicar la fe catòlica i aconseguir la conversió dels infidels.

Lull veu en la creació literària l'eina bàsica per portar a terme el seu afany missioner. Primer li cal fer un sistema filosòfic que permeti demostrar amb arguments racionals i tècniques de notació simbòlica i diagrames combinats la veritat del cristianisme. Aquest sistema el nomena *Ars* i es traduirà en diversos llibres: El primer es *Ars compendiosa inveniendi veritatem* (1274) inspirada en la il·luminació viscuda a la muntanya mallorquina de Randa i escrita al monestir de la Real (Palma) A aquest llibre seguiran *Ars Magna* (1276), *Ars demostrativa* (1283), *Ars inventiva* (1289) i *Ars brevis* (1308). L'*Ars compendiosa*...es considera l'origen i el nucli de la filosofia lul·liana.

Després va escriure llibres de contingut divers:

Obres de **contingut filosòfic** que desenvolupen l'Art lul·liana. Des de la primigènia *Ars compendiosa inveniendi veritatem* (1274), passant per successius intents de simplificació com l'*Art Demonstrativa* (1283) que vol facilitar el maneig de mecanismes combinatoris i

³ Lull, Ramón. Vida Coetània, 2012. [No s'ha pogut indicar la pàgina, per a ver tornat el llibre a la biblioteca]

⁴ Lull, Ramón. Op. cit.,

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

acabant en *l'Art breu* (1308) redactada amb voluntat simplificadora que es una versió abreujada de *l'Art general ultima* (1305-1308).

Obres de **ficció i novel·lades** com *Llibre de gentil e dels tres savis* (1274-1276) que presenta una polèmica religiosa entre un gentil, un jueu, un musulmà i un cristià, o el *Romanç d'Evast e Blanquerna* (1283) coneguda comunament com a *Blanquerna* (L'obra més important i popular de Ramón Llull). Conté les obres *Llibre d'Amic e Amat* i *Art de Contemplació* de caire místic i contemplatiu.

Obres **autobiogràfiques** com la ja esmentada *Vida coetània* dictada als seus vuitanta anys, *Desconhort* (1295) feta en vers on expressa el seu desànim després de 30 anys de lluita o el *Cant de Ramon* (1300) escrita també en vers a Mallorca on es plany de l'èxit limitat de la seva empresa.

Obres **didàctiques i de divulgació** com *Fèlix o el Llibre de les Meravelles* (1287-1289) que conté *El llibre de les bèsties* on fa un retrat dels diferents estaments de la societat del seu temps i esdevé una seriosa reflexió sobre les lluites pel poder.

Veiem doncs que la prolífica producció lul·liana comprèn les zones més diverses de la seva llarga vida. Llull escriu amb la intenció d'arribar a totes les classes i estaments. Per Llull els llibres son un instrument per transmetre els seus convenciments més profunds i cada un d'ells té uns objectius concrets: convèncer els teòlegs i erudits de les diferents religions —jueus, musulmans, heretges — per la via del raonament; aconseguir l'ajut dels poderosos - papes, clergat, cúria eclesiàstica, reis, nobles-; predicar a les classes populars.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Font: Il·lustració original d'Àngela Usabart.

Davant d'aquesta allau de llibres calia centrar-se en uns pocs per aprofundir en la vida i obra de Ramón Llull. Per això hem escollit **el conjunt de llibres que configuren l'Art** - el Llull filòsof - i **el llibre d'Amic e Amat** - el Llull místic i il·luminat.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

4. L' ARS MAGNA. Un mecanisme per resoldre totes les qüestions plantejables

Ja s'ha esmentat que la darrera versió de l'Ars que Llull va escriure (buscant sempre fer-lo

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

més comprensible, simplificant i buscat que estigués a l'abast del lector, per practicar-lo) va ser *l'Art generalis et ultima* (1305-1308, Lió-Pisa). Aquí resumim la versió que Llull encara va escriure a Pisa el 1308, un compendi anomenat, *Ars Brevis*; vademècum artístic que comprèn l'essència de l'Art lul·liana, escrit per facilitar la comprensió del sistema lul·lià als estudiants que començaven a estudiar-lo. Una obra que va tenir una gran difusió, de manera que ens han arribat 18 manuscrits en català i 56 en llatí.

Correspon a l'època "Ternària", on Llull ha reduït de set a quatre les figures que es combinen per treballar amb el seu Art (A l'obra inicial, *Ars compendiosa inveniendi veritatem*, el nombre de figures era setze). Aquest Art es un conjunt de tècniques complexes, ideades per Llull, adreçades a interpretar la realitat, trobar la veritat i demostrar-la. Inclou tècniques de notació simbòlica i de diagrames combinatoris. De fet, L'Art de Llull, en particular la figura 4, permetia, a través de simples manipulacions mecàniques, generar de forma combinatoria una cadena deductiva de veritats que havia de ser, posteriorment, explorada i validada.

Els elements que componen el sistema formal de l'Art són un alfabet, unes regles, unes definicions i unes figures que permetien representar de forma gràfica les relacions entre els diversos elements. Llull devia tenir clar que la societat en què vivia era més visual que textual; la tasca de llegir un manuscrit medieval era força feixuga i la majoria de la població era analfabeta.

Les últimes versions del alfabet l'integren nou símbols, les lletres B a la K, que representen sis categories de conceptes segons la tabla:

	<i>Primera Figura</i>	<i>Segona Figura</i>	<i>Regles a preguntar</i>	<i>Subjectes</i>	<i>Virtuts humanes</i>	<i>Vicis humans</i>
B	bonesa	diferència	si es	Déu	justícia	avarícia
C	grandesa	concordança	què és?	àngel	prudència	gola
D	eternitat o duració	contrarietat	de què és ?	cel	fortalesa	luxúria
E	poder	començament	per què és	home	temprança	supèrbia
F	saviesa	mitjà	quant és ?	imaginativa	fe	accídia
G	voluntat	fi	qual és	sensitiva	esperança	enveja
H	virtut	majoritat	quan és ?	vegetativa	caritat	ira
I	veritat	igualtat	on és ?	Elementativa	paciència	falsia
K	glòria	minoritat	com és o amb què és ?	artifici (instruments)	pietat	inconstància

Font: Bonner, 2012, 137.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Llull representa conceptes amb lletres, per facilitar l'agilitat del pensament.

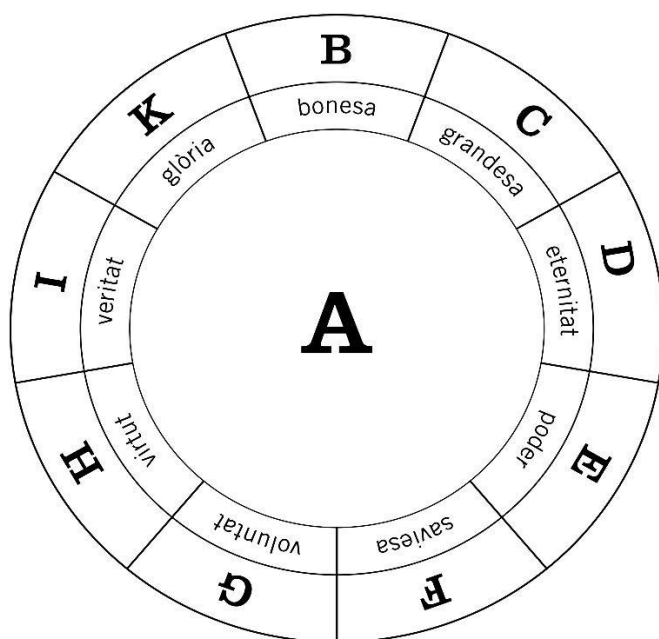
Per cada categoria hi ha nou conceptes, de manera que cada lletra representa un concepte dins de cada categoria, és a dir, cada lletra admet sis interpretacions, una singularitat que, sovint, complica el model. L'Ars introdueix estudis sistemàtics de combinacions binàries i ternàries de diversos conceptes d'una o més categoria. Es tracta d'una característica essencial del model de Llull, atès que va treballar més amb comparacions que amb deduccions sil·logístiques.

Diverses figures representen aquests conceptes (escollim la versió de l'època ternària on ha reduït les combinacions d'elements a tres, traient pes a les versions anteriors —les de l'anomenada època quaternària—):

La Primera Figura, designada per A, mostra les qualitats pròpies i apropiades dels subjectes. És un disc en el qual assigna una lletra a cada dignitat divina —són, de fet, els atributs de Déu que les tres religions monoteistes podien considerar vàlides: bondat, grandesa, eternitat, poder, saviesa, voluntat, virtut, veritat i glòria—.

Llull la descriu de la manera següent:

«La primera figura és de A, e aquesta figura conté en si nou principi, ço és a saber, bonesa, grandesa, e los altres; e hi ha nou lletres, ço és a saber B,C, e les altres. E aquesta figura és dita circular, per ço car lo subject és mudat en predicat e lo predicat en subjecte, i així com dir bonesa és gran, granesa és bona, e enaixí dels altres.»⁵

Font: Bonner, 2012,140.

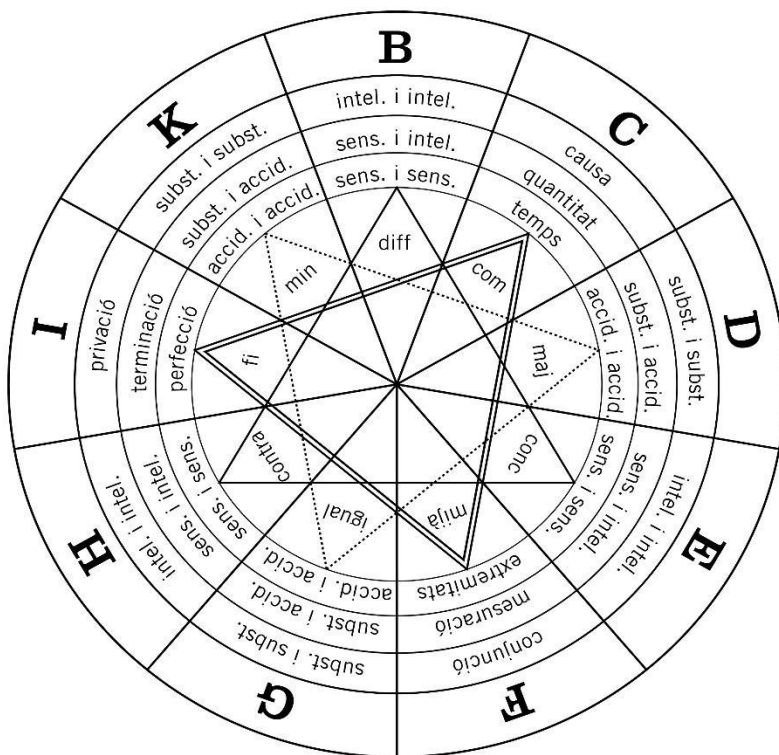
A cada nom de Déu se aplica una lletra, un concepte. Es combinen. I es converteix en unes a

⁵Booner, 2012, 140. [Cita de Obres selectes de Ramón Llull(1232-1316), ed. Anthony Bonner, 2 vols. Palma, 1989, vol. I, 537]

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

les altres. Això es la base de la lògica combinatòria de Llull. B es K de la mateixa manera que K es B, però B també es I; de la mateixa manera que I es B, però B es també H,G,...A la primera versió del Ars, aquesta figura tenia també la seva representació en una matriu de les combinacions binaries dels nom de Déu. Es recitaven enunciats són els que de memòria arribant a la contemplació. D'ací que en el sistema que proposa Llull tingui una base místic contemplativa i una estructura gramatical. En aquesta figura Llull vol expressar que la realitat divina és una estructura relacional en moviment. Aplicat a la teologia, per Llull la Trinitat, és una estructura relacional; el Pare és Fill, El Fill és Esperit, l'Esperit és Fill, etc. Aquesta estructura relacional es transmet a tots els graus del "ser", des dels àngels fins a la pedra.

La segona Figura, designada per T, (probablement per tenir varis triangles inscrites en un cercle) és presentada com l'instrument de la intel·ligència per treballar com la primera figura, doncs ajuda a distingir i comparar els principis. Es centra en els principis relatius que es combinen en tres ternes de termes (diferència, concordança, contrarietat; principi, mitjà, fi; majoritat, igualtat, minoritat). Llull mescla els noms de Déu amb les facultats de l'ànima; en llenguatge actual es diria que es tracte d'un sistema cognitiu. Déu i la ment units (recorda a S. Agustí, Confessions III,6,11 «...Tu estaves dintre de mi, més interior que el més íntim meu...»)

Font: Bonner, 2012, 143

La tercera figura, és una taula a partir de les dues figures anteriors que permet fer combinacions ; està destinada a significar com s'aplica cada principi als altres; és una matriu

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

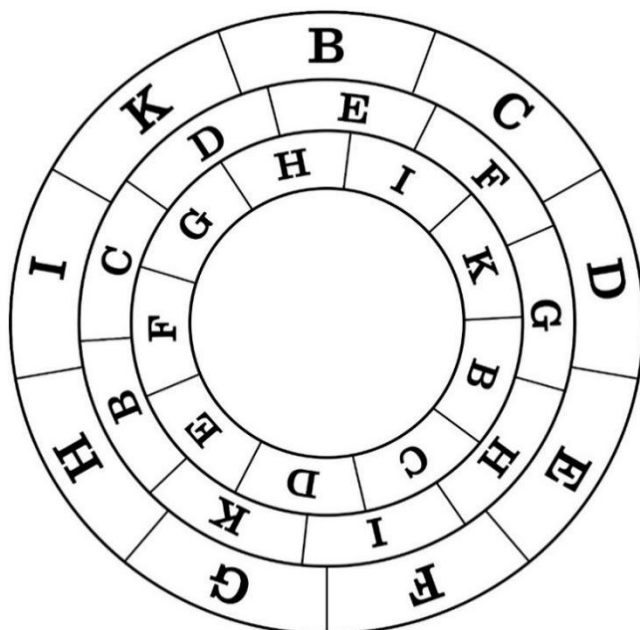
que s'obté per superposició de la primera i segona figures i conté les parelles de lletres de l'alfabet de l'*Ars*, ignorant la diagonal de la matriu i els elements que quedarien per sota seu.

La taula de combinacions binàries representa el desplegament de la realitat divina, realitat que es podria dir corpuscular, atòmica, que s'ha desplegat.⁶

									BK
								BI	CK
							BH	CI	DK
						BG	CH	DI	EK
					BF	CG	DH	EI	FK
				BE	CF	DG	EH	FI	GK
			BH	CI	DK	EL	FM	GN	HO
		BC	CD	DE	EF	FG	GH	HI	IK

Font: Bonner, 2012,159.

La figura 4 de l'*Ars* té un cercle superior estàtic i dos d'interiors dinàmics amb els quals es fan combinacions. Això es completava amb un apartat de definicions, de regles, llistes de noms i de preguntes. Presenta un dispositiu mecànic per fer càlculs lògics; es el precedent singular d'altres dispositius mecànics que varen ser introduïts segles després.

Font: Bonner, 2012, 160.

⁶Vega, Amador. Llull y la cultura europea. Video, 15.12.2016. Minuts del 18.40 al 19.30

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

El dispositiu d'aquesta la figura és simple, perquè només hi ha tres discs concèntrics, amb el més gran —l'exterior— fix i els altres dos —units per un fil— que poden girar al voltant del seu centre.

En aquesta figura circular el subjecte es transforma en predicat i viceversa. L'estudiós de l'Art busca la conjunció natural entre el subjecte i el predicat, la seva disposició i la seva proporció, per poder trobar el terme mig que li permetrà arribar a la conclusió.

Si fixem B en el disc interior i D en l'exterior, girant el disc central a totes les posicions possibles, podem examinar quines serveixen com terme mig. En terminologia més actual, si hem de demostrar que “Tots els B són D”, el dispositiu ens permet analitzar si hi ha un terme mig —C per exemple— que porti de B a D a través de “Tots els B són C” i “Tots els C són D”. En resum, movent de manera apropiada els discs centrals, es pot arribar a considerar totes les combinacions possibles i així fer comparacions i anàlisi sistemàtics.

L'Art de Llull recerca recursos sil·logístics sobre una base combinatòria, per tal d'obtenir “raons necessàries” imbatibles: cal anar al descobriment (*inuentio*) del terme mitjà per trobar els predicats possibles i, donat un predicat, trobar els subjectes possibles i adjudicar lletres a cada noció, tant si es predicat com si es subjecte. Llavors arriben les combinacions binàries, ternàries, etc., les anomenades caselles, de manera que les caselles proposen qüestions i contenen solucions en si mateixes, similarment a com ho fan les premisses d'un sil·logisme, en les quals hi ha implícita la solució.

Però aquest dispositiu simple representa l'inici d'un somni ben viu avui dia: aconseguir màquines que emulin les capacitats de raonament del cervell humà, fent comparacions i anàlisi sistemàtics.

Cal tenir en compte que malgrat que l'objectiu de Llull era demostrar la irrefutabilitat de la fe cristiana, el seu mètode o sistema pretenia anar més enllà: volia ser universal (és a dir, vàlid per tots els dominis de la ciència del seu temps, teologia, ciències naturals i ciències humanes). En efecte, Llull pensava que no necessitava de cadascuna de les arts lliberals i les mecàniques (aquelles de caire pràctic per produir quelcom partint d'uns coneixements); en tenia prou amb un sol *Ars*, vàlid i aplicable per resoldre tot tipus de qüestions, tant les de les ciències més altes com la teologia o la filosofia, com les de la vida quotidiana, com la geometria, aritmètica i tot el que existeix.

En el Cristianisme, la Revelació pensava que no aporta només dogmes, sinó també continguts, desconeguts pels filòsofs antics, i per això la ciència no va avançar com calia. Per Llull la ciència cristiana pressuposa un avenç en física, geometria i en tots els àmbits.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

No es pot descartar que Llull s'inspirés en la Zairja, un dispositiu circular que feien servir els astròlegs medievals àrabs per generar idees. El disc estava dividit segons les constel·lacions del Zodíac i els astròlegs l'empraven per trobar respostes a les preguntes sobre el futur a través de les expressions utilitzades en la formulació de la pregunta. Pot ser que aquesta connexió ajudés a Nicolàs de Eimeric a fonamentar els atacs i acusacions contra Ramon Llull i la seva obra. Amb tot, Llull no va tenir enfrontaments amb l'Autoritat eclesiàstica. Ell no pretenia demostrar la fe, sinó la coherència de la fe amb la ciència, la qual cosa només ocorria en la religió cristiana,

Difusió del pensament de Ramón Llull. Lul·listes i contra lul·listes

Ramon Llull volia la continuïtat del seu pensament un cop mort i ho va preveure.

D'una part, el seu deixeble Thomas Le Myésier, va ser el seu gran divulgador, va sistematitzar el seus escrits i va crear un corpus general consultable per tothom; va organitzar totes les obres de Llull seguint un ordre definit, i, amb la idea que tot anava adreçat a la conversió del infidels, quan quelcom no li quadrava, hi afegí amb la seva lletra manuscrita els paràgrafs que faltaven. D'aquesta manera va fer passar a la tradició un volum força coherent.

Era necessari que la seva obra fos disponible a les biblioteques, on podia ser consultat.

En el seu testament, Llull ho va preveure deixant tres grups d'obres en tres biblioteques diferents; una a la cartoixa de Vauvers, a París, on ell s'allotjava i on havia escrit o dictat la *Vita coetania*; una altra a casa de Percival Spinola, noble italià, a fi de que la noblesa pogués consultar-hi; i una altra al Monestir de la Real. A part de deixar manuscrits en biblioteques la Sorbona, en cases de Reis, etc.

Tant previsor va ser que en el seu testament va deixar diners perquè els seu llibres fossin copiats i s'entreguessin a qui els havien de rebre i així els seus escrits es trobaran a Mallorca, València, París, Gènova, Barcelona, El Escorial, Vaticà, Pàdua, Venècia, Milà, Florència, Torí i Munic entre altres.

Els lul·lismes es van barrejar en el temps amb fons i altres tradicions molt diverses, adaptant-se contínuament des de la mort de Llull fins al Segle XIX.

Va aparèixer també la denominada obra espúria o alquímica de Llull: el que no havia dit i es va fer passar con seu, en ciències i principalment de Teologia. La obra del Llull alquímic van tenir una gran tradició.

Es notable que el lul·lisme captà diverses sensibilitats femenines, les anomenades dames lul·listes. A Gènova se li presentaren "matrones i vídues en gran nombre". La reina Joana II

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

de França rep el *Breui culum* de mans Thomas Myésier, que havia finançat. Joana Margarita Safont, Antònia Gomis i Inés Martines afavoriren l'escola Barcelonina. Beatriu de Pinós (baronessa de Milany-Vallfogona (1433-1485) volgué fundar un estudi lul·lià a Randa. Una altra dama protectora del projecte lul·lià fou Agnès de Pacs i de Quint (Mallorca, 1415-1485).

Van aparèixer també moviments contraris a Llull. Ja hem comentat que el dominicà Nicolau Eimeric, que fou inquisidor general d'Aragó (1320-1399, va promoure un moviment contra lul·lista que va estar present a València, Barcelona i Lleida durant trenta anys (1369-1399). A Paris, de Ioannes Gerson (1363-1429) canceller de la universitat de Paris, fou un detractor , que deia que l'obra de Llull era una banalització de la Teologia (destaca el seu tractat *Contra doctrinam Raymundi Lulli*, 1423).

En el Segle XVI, en l'àmbit hispànic, van sorgir contra lul·listes: Pedro Ciruelo (1470-1548) a Alcalá de Henares; a València es prohibí a Dimas de Miquel l'ensenyament de la doctrina de Llull; A Sevilla, Rodrigo Fernández de Santaella (1444-1509), fundador del Col·legi de Santa Maria de Jesús i de la Universitat de Sevilla, va condemnar el lul·lisme; a Mallorca, l'inquisidor Guillem Caselles, dominic, va propiciar l'edició del *Directorium Inquisitorium* d'Eimeric (a Barcelona, el 28 de setembre de 1503, realitzada a compte de la mateixa Inquisició). Francis Bacon (1561-1626) en l'obra *De Augmentis Scientiarum*, menystingué les aportacions de Llull fins al punt de considerar-les un mètode d'impostura, que podria ser molt acceptable per a certs esperits mediocres; considerava l'Ars com una més de les col·leccions a les que qualificava com la botiga d'un drapaire, que té restes de tot, però res de valor.

Influència de l'Art de Ramón Llull en el pensament posterior. Un precursor de la combinatòria i antecedent de la informàtica.

Citarem, a manera d'exemple, alguns filòsofs-matemàtics de renom que van conèixer i confrontar-se amb l'aportació de Llull.

Nicolau de Cusa (1401-1464). Filòsof i matemàtic més important del Segle XVI (i cardinal), va conèixer les aportacions de Llull, quan estudiava a Pàdua, i a Colina. El 1428 va consultar a Paris manuscrits lul·lians, en va fer extractes *del Liber Magnus contemplationis in Deum*, entre altres obres de Llull. Tenia a la seva biblioteca seixanta quatre llibres de Llull. En morí va deixar a l'hospital fundat per ell al seu poble, deu còdex lul·lians que comprenen unes setanta obres de Llull.

Es de destacar que **René Descartes** (1596-1650) va conèixer l'obra de Ramón Llull través de Cornelius Agrippa, Giodano Bruno i Valerius de Valeriis, així com també les edicions lul·lianes de Zetzner (1623 i 1634), si bé no fou massa addicte a la sil·logística lul·liana. En el seu *Discours de la méthode*, reconeixrà la idea lul·liana de la unitat del saber. Però

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

censurarà l'autor en dir que l'art lul·liana serveix per explicar coses ja sabudes.

Gottfried Leibniz (1646-1716). En *Charasterística Universalis*, fou capaç d'explicar la idea bàsica de Llull en termes més simples i atractius, refinant-ne les tècniques combinatòries. En *la Dissertatio de arte combinatoria*, nascuda de l'Ars magna i dels seus principals comentadors, Leibniz intenta transformar la Lògica demostrativa en una Lògica inventiva, que alhora sigui combinatòria, es a dir, donat un subjecte, cal trobar-ne els predicats i a l'inrevés, de manera que es fa necessari de cercar termes simples sobre totes les coses i derivar-ne les combinacions possibles.

I Leibniz troba en Llull l'orientació; principis fonamentals, regles, combinatòries, cercles que ho faciliten, lletres plenes de significacions. Leibniz és doncs el primer a adornar-se de les possibilitats de futur el pensament de Llull tenia. S'apropia la idea lul·liana d'un "alfabet del pensament humà" que funcioni per dir-ho així, automàticament, mitjançant la combinació de lletres, i la relaciona amb la seva pròpia idea d'una "mathesis universalis". És a dir, d'una lògica concebuda com una matemàtica generalitzada.

Leibniz, mitjançant el recurs a un llenguatge universal, construït mitjançant símbols matemàtics, va anticipar el que esdevindria la lògica simbòlica moderna.

El càlcul binari de Boole es pot trobar ja en l'enllaç de les lletres dels diferents cercles de les figures de l'Art. Llull es va anticipar a **Turing** -el creador del primer ordinador d'emmagatzematge programat- perquè va inventar una màquina que pretenia pensar i que feia servir un llenguatge propi i que havia de comportar l'assoliment de qualsevol coneixement.

Així doncs, Ramon Llull, al segle XIII, va fer servir elements que avui són imprescindibles en la matemàtica i que conformen la base del sistema informàtic: el càlcul lògic i la combinatòria. Per tot això, Llull és, des del 2001, el patró dels informàtics.

I l'Art segueix essent estudiat. Un dels experts en Ramón Llull, Anthony Bonner, afirma «Així doncs, tot i que l'Art no subjau en cap dels corrents principals del pensament occidental, s'erigí com a model per a corrents de pensament secundaris importants i ha desvetllat l'interès de molts pensadors eminents».⁷ i seguidament cita a l'escriptora anglesa Francis Yates: «l'Art lul·liana encara roman en el misteri com una gegantina muntanya no conquerida»⁸ No es d'estranyar que un sistema que volia mostrar com la realitat divina sustenta les nostres relaciones, siguin del enteniment o del amor; que volia

⁷ Bonner, Anthony, 2012, 12.

⁸ Booner, A, 201,13 [Cita a Frances Yates, *Assaig sobre Ramón Llull*, pròleg de Lola Badia, Barcelona, 1985, 106]

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

establir una gramàtica universal (en terminologia actual, una ret) per pacificar els pobles i les religions (judaisme, islam i cristianisme) y fer convergir les diferents disciplines del saber (ciències, humanitats), hagi suscitat tant d'interès.

Presència de Ramón Llull i del seus diagrames en artistes contemporanis.

Segons Amador Vega, catedràtic d'Estètica de la Universitat Pompeu i Fabra, és pot trobar una relació entre les figures diagramàtiques de Ramon Llull i algunes obres d'art contemporani ⁹. Alguns artistes han insistir que se situen en la tradició de "deliri místic" de Ramón Llull.

Salvador Dalí, en el text "*Manifiesto místico*", es declarava salvador del art modern i que renovaria "místicament" l'art religiós, com deixeble de Ramón Llull. Així, "*Crucifiction, corpus Hipercube*," (Metropolitan Museum, New York) que conté vuit cubs que estaria inspirat en els principis de la geometria de Ramón Llull, essent el novè Jesucrist. Tanmateix, el "*Cub Místic*, 1952 (exposat a museu Reina Sofia), el *Crist flotant*, entre altres de la sèrie de Crist -que també estarien inspirats per la geometria de Ramón Llull. Del mateix estil és *el Corpus hipercubicus* de José María Yturralde.

En Jorge de Oteiza es veu l'aspiració lul·liana en "*Cajas metafísicas* ", en els "Collage" i els esbossos per l'escultura "*Homenaje a Ramón Llull* (encarregada per La universitat laboral de Tarragona, però no realitzada).

Josep Maria Subirachs, es el l'autor de l'escultura "*Monument a Ramón Llull*" (1976), ubicada a Montserrat, basada en l'escala d l'enteniment (graus de l'ésser) de Llull.

Antoni Tàpies tenia manuscrits de Ramón Llull a la seva biblioteca. Li dedica les obres "*L'ull*", "*l'arbre de la ciència* " i "*3R foll*" (Ramón Martí, Ramón Sibiuda i Ramón LLúll).

El poema "*Inger permutaciones*", de Juan-Eduardo Cirlot (1916-1973) està inspirat en la combinatòria lul·liana i la del cabalista aragonès Abraham Albulafia.

A Alemanya hi trobem a David Link . La seva obra *Meditationes* conté paraules del vocabulari lul·lià connectades a manera e ret.

El CCCB (Centre de cultura contemporània de Barcelona), entre juliol i desembre del 2016 va fer una exposició amb el títol "*La màquina de pensar. Ramón Llull i l'Ars combinatòria*", que recull l'influència de Llull en les arts, la literatura, la ciència i la tecnologia¹⁰.

Avui dia , "la ret" (internet) recorda l'idea central lul·liana de Déu " com pura relació.

9

Vega, Amador, 15.12.2016. Video. Minuts del 29.56 al 55.8

¹⁰ <https://www.cccb.org/ca/exposicions/fitxa/la-maquina-de-pensar/223672>

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

5. EL LLULL MÍSTIC: el llibre d'amic e amat

Fou escrit per Llull el 1283 a l'ermita mallorquina del puig de Randa *"on romangué per espai de quatre mesos"* vora d'un convent dels franciscans. Tot seguit és cridat a Montpeller a la cort del rei de Mallorca. on "el monarca va fer examinar els llibres a un framenor mestre en Teologia, de manera especial les meditacions que havia enllestit per cada un dels dies de l'any". ¹¹La referència al llibre d'Amic e Amat és evident ja que aquest conté 366 aforismes o versicles.

El llibre d'Amic e Amat és un breuari d'amor místic que queda inclòs dins del llibre *d'Evast e Blanquerna*. Al final d'aquest llibre, en la seva ficció novel·lada, el protagonista Blanquerna que ha tingut una trajectòria vital passant d'ermità a monjo, a abat, a bisbe i a papa, retorna a la vida contemplativa i escriu el llibre d'Amic e Amat responent a un altre ermità que li demana ensenyament i pautes per a la vida contemplativa.

La introducció del llibre ens diu que *".... amb la benedicció de Déu, Blanquerna començà son llibre, que repartí en tants versos com dies té l'any, i cada vers basta per tot un dia de contemplar Déu..."*

En molts dels versos s'estableix un diàleg o relació entre l'Amat (déu) i el qui estima (l'amic).

En la recerca hem trobat articles i estudis que analitzen les **influències** que Llull va tenir en la creació del llibre.

Versicles **d'inspiració cristiana**. Alguns versicles recorden el *Càntic dels Càntics* de la Bíblia i els Salms. També s'hi troben analogies amb els atributs de l'amor de la primera carta de Sant Pau als Corintis. *"....el qui estima és pacient, es bondadós (...).tot ho excusa, tot ho espera, tot ho suporta"*. Llull escriu coses semblants ja que l'amic —el qui estima— *"ha de ser sofrent, pacient, humil..."*

També hi ha coincidència dels estudiosos a trobar influències dels **sufistes musulmans** en els aforismes i versos del llibre d'Amic e Amat. El propi Llull fa que Blanquerna exposi en el text que *"ell recordà, quan era apòstol, que un sarraí li va explicar que els sarraïns tenen alguns homes religiosos, que son preuats, que s'anomenen sufís, i que aquells tenen unes paraules d'amor i exemples abreujats que donen als homes gran devoció..."*. Llull -Blanquerna en la ficció- farà el llibre inspirant-se ens aquests models dels místics sufís. Això no ens ha de sorprendre ja que en el segle XIII a la societat mallorquina conviuen en estret contacte jueus, musulmans i cristians.

¹¹ Hem transcrit aquestes frases de "Vida coetania"

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Selecció de versicles.

Si considerem alguns dels aforismes i les reflexions del llibre podem trobar elements que reflecteixen la vida de Llull, els seu afany i les seves emocions. Vegem-ne alguns exemples.

Versicle 228: L'amor és una mar tribulada per les onades i els vents, sense port ni riba. L'amic mor en la mar i en el seu perill moren els seus turments i neix la seva plenitud.

El que diu aquest versicle sembla premonitori, si és cert que Llull va morir tornant del seu darrer viatge a la costa africana.

☐ El **Llull il·luminat** que es auto denomina foll:

Versicle 62: Digues, foll, si el teu Amat et desamava, què faries?. Respongué que estimaria per no morir, ja que el desamor és mort i l'amor és vida.

Versicle 354: Digues, foll, quin és el major i mes noble amor que es dona en la creació? Resposta: Aquell que és u amb el creador...

☐ El **Llull arrauxat, lluitador i turmentat** per les seves debilitats que es redimeix amb la contemplació:

Versicle 305: Creà l'Amat i l'amic destruí. L'Amat jutjà i l'amic plorà. L'Amat redimí l'amic i el posà a la glòria. L'Amat acabà la seva operació i l'amic restà eternament en companyia del seu Amat.

☐ El **Llull viatger i navegant**:

Versicle 228: L'amor és una mar tribulada per les onades i els vents, sense port ni riba. L'amic mor en la mar i en el seu perill moren els seus turments i neix la seva plenitud.

El que diu aquest versicle sembla premonitori, si és cert que Llull va morir tornant del seu darrer viatge a la costa africana.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Font: Il·lustració original d'Àngela Usabart

☞ El Lull que ve marcat per l'etapa de joventut en que fa **poesia trobadoresca**:

Versicle 41: L'amic mirava el seu Amat amb ulls de pensaments, de llanguiments, de sospirs i de plors. I l'Amat mirava el seu amic amb ulls de gràcia, de justícia, de pietat, de misericòrdia, de generositat. I l'ocell cantava una tant plaent mirada.

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

- ☐ El Lull **amant de la natura**, influït per la poesia italiana —els *Fioretti* — dels franciscans , l'ordre religiós que més el captivà ja que portava el seu hàbit i va fer estades en algun dels seus convents:

Versicle 27: Cantava l'ocell en el jardí de l'Amat. Vingué l'amic, que digué a l'ocell: "Si no ens entenem per llenguatge, entonem-nos per amor, perquè en el teu cant es representa als meus ulls el meu Amat.

Versicle 118: L'amor il·luminà en núvol que s'interposà entre l'amic e l'Amat, i el feu tant lluminós i resplendent com la lluna en la nit, com l'estel en l'albada, com el sol en el dia i com l'enteniment en la voluntat. I per aquell núvol tant lluminós es parlen l'amic i l'Amat.

Veiem com en l'ocell, en el núvol, en la muntanya, en els arbres, en l'aigua, en tota la natura, troba Lull —en un panteisme difós— manifestacions de Deu. Els trets paisatgístics apareixen en molts dels versicles. Per Lull — l'amic — "*totes coses visibles*" representen l'Amat i sempre amb la natura com a fons.

Cloenda

Durant la recerca hem trobat molts articles d'autors diversos: poetes, literats, historiadors. El llibre d'Amic e Amat ha estat motiu d'estudi amb òptiques diferents. Per als que ens hi hem acostat per primera vegada, cada versicle té una força que atrau i que no ens evoca temps passats sinó vivències valuoses fora d'època. Com passa sempre que ens trobem amb una obra d'art clàssica

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

6. CONCLUSIONS

Ens hem trobat amb un personatge "excessiu" en tot: viatges, escrits filosòfics, novel·la, poesia, i un místic enamorat de Déu.

Com a idees centrals desataquen la seva concepció de Déu com "una pura estructura relacional viva" que és mou i es transmet a totes es creatures (graus de l'esser, des de l'àngel fins a la pedra); la seva invenció d'un llenguatge formal (un tipus de gramàtica universal, que havia de permetre el diàleg entre religions; i la convergència de tot el saber- "ars *generalis* et última"). Ambdues es presenten com un legat del seu pensament a autors moderns. En el seu model científic s'hi pot reconèixer els orígens de la informàtica.

El sistema lul·lià té una base mística- contemplativa. Déu , l'Esser, pura relació e interioritat, transmet la seva estructura relacional a totes les creatures, i sustenta les nostres relacions siguin de l'enteniment, siguin del amor.

Podríem dir que en Ramón Llull hem intuït un personatge complex i atractiu:

Convers, amb tot el "foc" i la força que això acostuma comportar.

Sobre dotat. En un termini de nou anys es posà, de manera autodidacta, al nivell del escolàstics de l'època (empraven de quinze a vint anys d'estudi per ser llicenciats en Ars lliberals i en Teologia

Disruptiu. Presenta un sistema i un mètode amb finalitat pràctica (no especulativa) d'argumentar alternativa l'escolàstica (no fa referència a autoritats precedents - La Bíblia, patristica o autoritats precedents). Introdueix una particular ontologia amb conceptes propis com les definicions i la teoria dels correlatius.

Incansable: Conscient de que el seu Ars no era de fàcil comprensió, el va re formular en successives versions per fer-lo més entenedor. Sobreviu a u naufragi on perd els llibres queu duia i re escrigué l'últim que havia compost.

Missioner, escriptor i viatger incansable, tant per dialogar amb els savis musulmans i jueus (Tunis, Bugia) com amb els intel·lectuals de Gènova, Pisa, Paris, etc.). Busca el diàleg i el convenciment intel·lectual. Va escriure 300 obres, de les quals hi han catalogades 260. Es va ocupar de la continuïtat de la difusió del seu pensament després de la seva mort.

Apassionat. Va passar de "trobador mundanal", a amatent de Déu, expressant-ho amb la mateixa força poètica (Llibre del Amic e Amat).

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

Influent i Europeu. L'escriptora anglesa Francis Yates¹², va dir « El lul·lisme no és pas un fet secundari ni poc destacable en la història de la civilització occidental. La seva influència al llarg de cinc segles fou incalculablement gran i afegeix seguidament, «L'Art lul·liana encara roman en el misteri com una gegantina muntanya no conquerida»¹. Avui dia, a Friburg, el Ramón Llull Institut es dedica a editar l'obra crítica produïda en llatí sobre Ramón Llull.

7. BIBLIOGRAFIA I FONTS

1. BONNER, Anthony. Vida del Mestre Ramon. Editorial Barcino, SA. 2014
2. BONNER, Anthony. L'Art i la lògica de Ramón Llull. Manual d'ús. Universitat de Barcelona - Universitat de les Illes Balears. Col·lecció Blanquerna, 9. 2012. Traducció d'Helena Lamuela.
3. BORDOY, Anthony. Escribir el mejor libro del mundo: Ramon Llull, maestro en la producción y distribución de libros . Conferencia en la Biblioteca Nacional, 16.2.2016. https://www.youtube.com/watch?v=4kY_dVImHAs
4. COLOMER, Eusebi. De Ramon Llull a la moderna informàtica. <https://core.ac.uk/download/pdf/147365162.pdf>
5. DOLÇ, Miquel. Ocells i arbres en el llibre d'Amic e Amat. Universitat de Mallorca. Llegir Ramon Llull. <http://rutasramonllull.com>
6. GINARD Bujosa, Antoni. Ramon Llull, viatger universal. Lliçó inaugural de la UOM, curs acadèmic 2015-2026. Edició Universitat de les Illes Balears, 2015
7. MARIN, Francesc-Xavier. El llibre d'Amic e Amat. pp.153-161. Revista Ars Brevis. Universitat de València.
8. LLULL, Ramon, Vida Coetània. Ensiola Editorial. 2012.
9. LLULL, Ramon, Llibre d'amic e amat, ed. Albert Soler i Llopart., "Els nostres clàssics. Col·lecció B" Ed. Barcino, 1995; 2ª ed, 2012.
10. SEVILLA Marcos, José María. La lógica de Ramón Llull. Discurso de ingreso en la Real Academia Mallorquina d'Estudis Històrics. 28.1.2016. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6037628>

¹² Bonner, 2012, 13. [cita de Yates, 1985, 106. Frances Yates, Assaigs sobre Ramón Llull, pròleg de Lola Badia, Barcelona

RAMON LLULL - ASPECTES DE VIDA I OBRA

11. VALVERDE, Llorenç. Siete fracasos que han cambiado el mundo. Del lavavajillas a la telefonía móvil. Editorial UOC. Septiembre 2014.
12. VEGA, Amador. Imágenes de la vida y el pensamiento de Ramon Llull.
Conferencia a la Fundació Juan March, 13.12.2016.
https://www.youtube.com/watch?v=M_tdLeub-ZY
13. VEGA, Amador. Llull. Llull y la cultura europea. Conferencia a la Fundació Juan March, 15.12.2016. https://www.youtube.com/watch?v=a_rJbhp9IGs
14. VILLALBA I VARNEDA, Pere. Ramon Llull essencial. Retrat d'un pare d'Europa. La Vanguardia Ediciones. 2016.
15. VILLABA I VARNEDA, Pere. Ramon Llull, Escriptor i filòsof de la diferència. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra 2015.